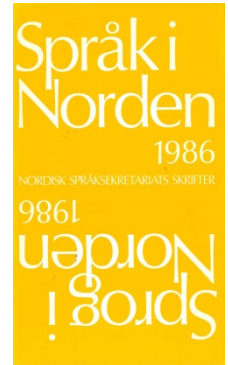

Sprog i Norden

Titel: Isländska språkbyrån
Forfatter: Baldur Jónsson
Kilde: Sprog i Norden, 1986, s. 65-68
URL: <http://ojs.statsbiblioteket.dk/index.php/sin/issue/archive>

© Nordisk språksekretariat

Betingelser for brug af denne artikel

Denne artikel er omfattet af ophavsretsloven, og der må citeres fra den. Følgende betingelser skal dog være opfyldt:

- Citatet skal være i overensstemmelse med „god skik“
- Der må kun citeres „i det omfang, som betinges af formålet“
- Ophavsmanden til teksten skal krediteres, og kilden skal angives, jf. ovenstående bibliografiske oplysninger.

Søgbarhed

Artiklerne i de ældre numre af Sprog i Norden (1970-2004) er skannet og OCR-behandlet. OCR står for 'optical character recognition' og kan ved tegngenkendelse konvertere et billede til tekst. Dermed kan man søge i teksten. Imidlertid kan der opstå fejl i tegngenkendelsen, og når man søger på fx navne, skal man være forberedt på at søgningen ikke er 100 % pålidelig.

Isländska språkbyrån

Av Baldur Jónsson

Språknämnd utan sekretariat

Íslensk málnefnd (Isländska språknämnden) instiftades med ett ministerbrev 1964. Den bestod av tre personer och en suppleant. Den hade från början stark anknytning till Orðabók Háskólans (Universitetets ordbok). Språknämnden begagnade ordbokens lokaler för sina sammanträden och eftersom ordbokschefen också var nämndens ordförande under perioden 1966–1977 blev det automatiskt så att Ordboken fungerade som serviceorgan för språklig information. Lexikograferna var här som helst i kontakt med folk i alla landsändar genom sitt regelbundna radioprogram om isländskt språk. Det utnyttjades först och främst i Ordbokens intresse för att komplettera ordinsamlingen och för kontrollering.

Språknämnden hade under denna period inga tjänstemän men den hade från början och en tid framåt en sekreterare som åtog sig enstaka uppgifter mot timlön. Undan för undan svalnades intresset för språknämnden. De anslag som årligen beviljades av Alltinget blev ständigt mindre. Även om beloppet nominellt var oförändrat det ena året efter det andra betydde det bara förminskning p.g.a. den rasande inflationen under 1970-talet.

Vid början av året 1978 avbröts förbindelsen med Orðabók Háskólans genom att språknämnden fick ny ordförande, en docent vid universitetet, som inte var anknuten till Ordboken. Därmed hade nämnden inte längre några lokaler utan fick inhyas i den nye ordförandens kontor i Árnagarður, en av universitetets byggnader. I november 1979 fick ordföranden av universitetet ytterligare ett rum i samma byggnad för att bedriva sin forskningsverksamhet inom språklig databehandling.

Ungefär samtidigt tog språknämnden för första gången kontakt med några terminologiska utskott som var verksamma inom olika

branschföreningar och institutioner och inbjöd till ett gemensamt möte. Det verkade mycket stimulerande. Där lanserades bl.a. tanken om en termbank, och man insåg att det kunde vara praktiskt att koppla ihop den terminologiska verksamheten och den språkliga databehandling som i flera år hade bedrivits av språknämndens ordförande.

Departementet blev också intresserat. I december 1980 blev språknämnden utvidgad till 5 ledamöter och fr.o.m. den 1 januari 1981 blev nämndens ordförande på fyra år befriad från undervisningskyldighet vid universitetet, bl.a. för att ägna sig åt språkvården.

Utrymmet i Árnagarður blev snart för litet och obekvämt. Anslagen till språknämnden ökades så småningom och varje år beviljades ett mindre belopp för språklig databehandling. Genom att förena dessa resurser blev det möjligt att anställa en assistent, först på deltid.

Sommaren 1983 ställde universitetet till förfogande huvuddelen av ett litet hus – ursprungligen en professorsvilla – vid Aragata 9, alldeles i närheten av Árnagarður. Först då fick Íslensk málnefnd sin egen telefon.

Lag om Íslensk málnefnd

Våren 1984 stiftade Alltinget lag om Íslensk málnefnd. Den trädde i kraft den 1 januari 1985. Enligt den skulle upprättas en institution, Íslensk málstöð (här kallad Isländska språkbyrån), som gemensamt skulle drivas av språknämnden och universitetet. Den skulle först och främst vara språknämndens sekretariat men dess uppgifter för övrigt är ospecificerade i lagen. Ett utkast till förslag om instruktion för språknämnden och språkbyrån dryftas nu (i februari 1986) inom språknämnden och universitetet. Språknämnden sorterar direkt under utbildningsministern som antagligen kommer att utfärda en instruktion under årets lopp.

Universitetet skaffar språkbyrån arbetslokaler samt möbler och vanlig kontorsutrustning och bestriker kostnaderna för lokalernas drift, underhåll etc. Språkbyrån betalar löner och andra driftskostnader av de medel som beviljas för språknämndens verksamhet.

Lagstiftningen innebar också upprättandet av ny professur i

isländska språket vid Islands universitet. Föreståndaren för språkbyrån är samtidigt innehavare av detta ämbete. Professorn har begränsad undervisningsskyldighet, men för övrigt gäller för detta ämbete vanliga bestämmelser om professurer.

Språkbyråns verksamhet 1985

Isländska språkbyrån påbörjade formellt sin verksamhet när lagen trädde i kraft den 1 januari 1985. Till föreståndare utnämndes Baldur Jónsson, som också är språknämndens ordförande sedan 1978. Íslensk málstöð är sålunda formell benämning på två slags aktiviteter som redan hade förenats på ett oformellt sätt.

Året 1985 hade språkbyrån endast en tjänst, nämligen föreståndarens. Ytterligare en man har varit anställd på heltid som kontorsfullmäktig och dessutom har språkbyrån haft forskningsassistenter på hel- eller deltid under vissa perioder. Dessutom har Dataföreningens ordutskott här fått lokaler för sin redaktör för dataordboken och hennes assistent, som arbetar på halvtid, och redaktören för en medicinsk ordbok, som utarbetas på uppdrag av läkarföreningarnas ordutskott, har tillträde till språkbyråns maskinutrustning och har beretts arbetsplats efter behov.

För 1986 har av Alltinget beviljats drygt 4 miljoner isländska kronor till språkbyrån. Det betyder ett kraftigt uppsving som bl.a. ger möjlighet till upprättandet av nya tjänster. I skrivande stund har departementet just ledigförklarat två tjänster, den ena för en språkforskare, den andra för en fullmäktig med språkutbildning. Dessutom finns det möjligheter att anställa assistenter på deltid.

Under sitt första verksamhetsår, 1985, var språkbyrån sysselsatt med en rad uppgifter förutom den vardagliga rådgivningen. Det rör sig om projekt som antingen har anknytning till språknämnden eller universitetet.

De viktigaste av de förstnämnda är fyra terminologiska ordlistor inom följande områden: (1) nationalekonomi, (2) medicin, (3) datateknik, (4) pedagogik och psykologi. Endast den första av dessa har satts i gång på språknämndens initiativ, men olika "ordutskott" är ansvariga för de övriga. De två sistnämnda av dessa ordlistor beräknas att under årets lopp kunna utkomma i språknämndens skriftserie.

På språknämndens vägnar arrangerade språkbyrån Nordtermötet 1985 i Reykjavik (den 27-29 juni) och stod för publikation av mötesrapporten (*NORDTERM 85*).

En del projekt har uppstått inom universitetet och sedan överflyttats till språkbyrån. Ett av dem fullbordades under årets lopp i samarbete med universitetets räknecentral. Det var en automatisk bearbetning av den första isländska synonymordboken, *Íslensk samheitaorðabók* (1985), som publiceras av en särskild minnesfond inom universitetet.

Ett pågående projekt är en isländsk ordlista i maskinläsbar form. Den planeras bl.a. att kunna utgöra ett underlag för ordböcker av olika slag, t.ex. en rättskrivningsordbok. Ordlistan innehåller redan över 100 tusen uppslagsord från tryckta ordböcker.

Ett annat pågående projekt som utförs i samarbete med universitetets räknecentral är ett avstavningsprogram. Det planeras bli färdigt för marknadsföring våren 1986.

Slutligen kan omtalas ett textarkiv som för närvarande innehåller en rad isländska texter på ca 5 miljoner löpande ord samt ett mindre antal färöiska texter på 400 000 ord. Kondanser (radskrivna) finns tillgängliga till en del av de isländska texterna.